GAZETA POLSKA

Prenumerata w miejscu kwartalnie złp. 12 — miesięcznie złp. 4. Ner pojedynczy gr. 10.

N^RO 144

Prenumerata na prowincji z opłatą pocztową złp. 20 kwartalnie.

w Warszawie dnia 31 Maja 1830 roku w Poniedziałek.

Sejm królestwa Polskiego.

Posiedzenie d. 28 maja.

MOWA
JW. MOSTOWSKIEGO
SENATORA WOJEWODY MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I POLICJI
Miana na pierwszéj sessji sejmowéj w izbach złączonych.

Dnia 28 *Maja* 1830 *Roku.*

Od czasu ostatniego posiedzenia prawodawczego, nieubłagany los, raził boleśnym ciosem dwie części świata. Przecinając niespodzianie drogie pod rozlicznemi względami życie; wśród biegu wyrywając je podziwieniu ludzi, wtenczas właśnie, kiedy wspaniałe pomysły, upłodnione i dojrzałe doświadczeniem, stanowiły niezmienne zasady sprawiedliwości, umiarkowania i władzy, jakich przyszła pomyślność licznych narodów wymagała; smutne to przeznaczenie zamięszało nagle obecną ich dolę i zagroziło następnemu ich bytowi. Tak, razy losu trwożą i wstrząsają towarzystwa. Szczęśliwe te jeszcze, gdy w chwili niebespieczeństwa i gwałtownych poruszeń, mogą znaleść zabezpieczenie swéj trwałości w odwadze i męztwie wodzów, którym miłość ludów towarzyszy.

Ale jeśli odgłos żalu powszechnego rozlegał się nad grobowcem cesarza Alexandra, jakaż być musiała boleść nasza, gdy zostaliśmy nagle pozbawieni Monarchy, który wskrzesił istnienie nasze narodowe, który przywrócił nasze ołtarze i prawa; zabespieczył mowę ojców naszych; utrzymał nam ich obyczaje i przywyknienia; utworzył instytucje użyteczne i nieznane; który usuwając odziedziczone nałogi, a może nawet i uprzedzenia przywiązane do użytku władzy nieograniczonéj, raczył wspaniale, zapewnić nam formy rozsądnego i wolnego rządu.

Czemuż płonne usiłki wdzięczności ludzi, są równie, jak oni, niedołężne i znikome. Niech przynajmniéj uczucia nasze nie ograniczają się na zimném kilku martwych głazów skupieniu. Zostawmy wiekom następnym, świadków mówiących, którzy ciągle odnawiani, i ludzkości ciągle pociechę niosący, będą mogli głosem nieśmiertelnym powtarzać zawsze swoje utkliwe powstanie!

Taki jest cel i przedmiot wniosku do izb sejmowych uczynić się mającego w skutku zobowiązania, przez które senat królestwa stając się tłumaczem pierwszych żalów narodu, starał się przynieść im ulgę, żądaniem wzniesienia pomnika dla Wskrzesiciela Polski.

Wszakże ta opatrzność, która długiemi nieszczęściami chciała doświadczać naszą ojczyznę, nie dozwalając jednak jéj zagłady; raczyła ją schronić pod potężną tarczę Monarchy, który od czasu wstąpienia na tron, nie zmienił żadnego swoich uczuć wyrazu; który poprzysiągł zachowanie naszych instytucji i przyjął nawzajem przysięgi niewzruszonéj naszéj wierności; który nakoniec, obrzędem uroczystym i pamiętnym swojéj koronacji, ogłosił i potwierdził przed Bogiem i ludźmi, istnienie i trwałość królestwa Polskiego.

Prowadząc daléj niezmiennie, jak sam oznajmił, panowanie i dzieło swego wiekopomnego poprzednika, rozkazał naszemu rządowi, postępować bez zboczenia, w drodze nawykłéj.

WYZNANIA.

Tak więc prawo ostatniego sejmu tyczące się pierwszéj xięgi kodexu cywilnego, jest w wykonaniu. Lecz część tego prawa, urządzająca postępowanie w sprawach rozwodowych, doznając ciągłego oporu ze strony władz duchownych, zaprowadziła w stosunkach towarzyskich niepewność tém dolegliwszą, że jéj przedłużenie wywierałoby niezawodnie wpływ nader szkodliwy na spokojność rodzin i na obyczaje ogólne. Gdy kommissje rządowe wyznań religijnych i sprawiedliwości nie mogły wynaleść dotąd środków pogodzenia wspomnionego prawa z ustawami kanonicznemi, ważny ten przedmiot zwrócony być musi pod roztrząsanie izb prawodawczych.

Ludność katolicka królestwa, wynosząca w r. 1828 3,471,282 dusz obojéj płci, miała 1917 parafji, oraz 309 kościołów i kaplic filialnych, do posług których było użytych 2369 xięży, oprócz członków składających wyższe duchowieństwo. Piętnaście seminarjów mieściło 370 uczni, w 156 klasztorach było zakonników 1783, a w 29 klasztorach żeńskich 354 zakonnic.

Dochody roczne wyznania katolickiego składały się z około 1,600,000 złotych ze skarbu publicznego wyznaczonych, i z 890,278 złotych pochodzących z dóbr supprymowanych, które dawniéj należały do zgromadzeń duchownych. Dochody parafjalne nie są jeszcze dotąd obliczone, ponieważ oznaczony postanowieniem termin zamiany dziesięciny, został przedłużony na opóźniających się żądanie; przedmiot ten wkrótce jednak będzie wyjaśniony

skutkiem układu ogólnego, rozpoczętego między kommissjami rządowemi wyznań religijnych i skarbu, a tyczącego się uposażenia duchowieństwa katolickiego stosownie do zasad ustawy konstytucyjnéj.

Odnowiono 325 kościołów, 12 nowych wystawiono kosztem parafianów, a rozpoczęto restaurację 101 kościołów. Kościół ś. Stanisława w Rzymie, od 250 lat pobożnością królów Polskich założony, z upadku, do którego przywiedzionym się widział w czasie zmian politycznych, hojnością N. cesarza Alexandra dźwigniony został. Inny kościół również fundacji Polskiéj w Rzymie, pod tytułem: *Madona del Pascolo*, staraniem kommissji rządowéj wyznań, porządnie był utrzymany.

Królestwo zawierało 41 gmin ewangielickich i 38 miu duchownych tego wyznania. Siedem cerkwi, jeden monaster i 3ch duchownych wyznania Grecko - wschodniego; dwie gminy i kaplice Filiponów czyli Roskolników. Dwie gminy i dwa domy modlitwy Menonistów. Dwa meczety mahometańskie z dwoma Imanami, i 62 dozorów bóżniczych żydowskich. Wszystkie te wyznania doznawały opieki rządu, a niektóre z nich, wsparcia.

OŚWIECENIE PUBLICZNE.

Staranność rządu o wzrost uniwersytetu Warszawskiego nie ustała. Bibljoteka, obserwatorjum, ogród botaniczny; gabinety pięknych sztuk, fizyczny, zoologiczny, mineralogiczny; zbiory wzorów, rycin, ciągle powiększane nowemi nabyciami i darami prywatnych osób, przedstawiają sposobność do poszukiwań naukowych wielorakiego rodzaju. Szkoła przygotowawcza do instyt. politech. jest urządzona, a rozmaite katedry tego zakładu, zostaną zajęte i otwarte za powrotem professorów wysłych z instytutu pedagogicznego, a dla uzupełnienia wiadomości swoich, kosztem rządowym za granicę wysłanych.

Dwa inne instytuta pedagogiczne, ustanowione w Łowiczu i w Puławach, kształcą nauczycieli dla szkół niższych. W stolicy nauczycielki i przełożone nad pensjami płci żeńskiéj, otrzymują wiadomości stosowne do ich przeznaczenia, pod dozorem komitetu w tym celu ustanowionego.

Fundusze przeznaczone dla wydziału oświecenia publicznego, wynoszą rocznie, wyżéj dwóch milionów złotych, oprócz 160,000 złotych, pochodzących z opłat pobieranych od uczniów. Różne zapisy uczynione w ostatnich latach przez osoby prywatne, powiększyły o trzykroć kilkadziesiąt tysięcy złotych ogół funduszów tego wydziału.

Uczniów w uniwersytecie Warszawskim jest obecnie 589. Szkoły wyższe i niższe po województwach miały ich 8682; 1624 synów rzemieślników uczęszczało do szkół niedzielnych, tak w stolicy, jak w kraju. Instytut głuchoniemych mieścił 68 wychowańców. W szkołach cyrkułowych elementarnych w stolicy istnących, było uczniów 349; uczennic 383. Do 72 szkół prywatnych wyższych i niższych obojéj płci w Warszawie, uczęszczało 688 uczniów i 359 uczennic. 28 pensji w Warszawie miały 717, a 42 szkół płci żeńskiéj po województwach, 1621 uczennic.

Szkoła Rabinów założona roku 1826, liczy 71 uczniów. Cztery szkoły elementarne uczęszczane były przez 298 młodych Izraelitów.

Chociaż od 1823 roku, 35 szkół elementarnych w królestwie ubyło, z tém wszystkiém około 28,400 uczniów co rok znalazło w nich nauki początkowe. Ilość ta wskazująca pomnożenie uczniów mimo zmniejszenia liczby szkół, dowodzi iż potrzeba nauki czuć się daje i wzmaga się w klassie niższéj ludności. Założenie i utrzymanie szkół elementarnych w kraju naszym, zawisło dziś jedynie od dobréj chęci i hojności właścicielów Ziemiańskich, bez przyłożenia się rządu. Wszakże, jest rzeczą widoczną, iż najlepsze instytucje i zamiary administracji, źle będą wykonywane, i nie dadzą się zastosować, dopóki lud, któremu przewodniczyć mają, ich nie zrozumi. Żadne towarzystwo, jakiego członkowie nie byliby w stanie rozróżnienia złego od dobrego, występku od cnoty, których by w tym celu, równie jak dla kierowania ich przyszłością, nie nauczano pierwiastków wszelkiego oświecenia w towarzystwie, to jest czytać, pisać, rachować, i tego co jest koniecznie potrzebném ich powołaniu, nie mogłoby znaleść się dojrzałym do zamiłowania i utrzymania stanu rzeczy będącego nad ich pojęcie. I chociaż może jest prawdą iż nieporządne rozszerzanie wiadomości, pomnażając bezpieczeństwo osób, dąży do narażenia bezpieczeństwa własności, przez nowe żądze jakie wznieca; środek jednak najprościéjszy do usunięcia ponęty ku nieprawym użyciom, znalazłby się w ułatwieniu nabycia ograniczonéj nauki, jaka jest każdemu stanowi właściwa; i jaka tym bardziéj do niego przywiązuje. Kommissja rządowa wyznań i oświecenia publicznego, zatrudnia się urządzeniem, które ma zapobiedz ważnym obecnym pod tym względem niedogodnościom.

SPRAWIEDLIWOŚĆ.

Przyśpieszenie porządnego wymiaru sprawiedliwości w rozmaitych sądach, było nieodstępnym celem starań i troskliwości kommissji rządowéj, o ile granice jéj attrybucji tego dozwalały. Wciągu upłynionych lat, aż do roku 1829, spraw 13,493 ugodzono w sądach pokoju. Trybunały cywilne i handlowy wydały w ogóle 82,340 wyroków. Sąd appellacyjny odsądził 9336 spraw. Sąd najwyższy instancji w 1016ciu sporach ostatecznie wyrokował, a 866 rekursów odrzucił. Postanowieniem królewskiém z dnia 6 lipca 1826 r. dodany został temu sądowi drugi wydział, dla prędszego działań jego wykonywania. Sądy policyjne 101,321 a sądy policji poprawczéj 70,031 spraw odsądziły. Sądy kryminalne ogłosiły 14,142, a sąd appellacyjny, w zastępstwie kassacyjnego, wydał w sprawach policyjnych poprawczych i kryminalnych, 2873 wyroków.

Trudno zataić iż liczba przestępstw, chociaż stosunkowo mniejsza jeszcze niż w innych krajach Europy, wzmogła się jednak u nas w ostatnich latach. Główniejsze do tego przyczyny dają się spostrzegać w pomnożeniu ludności, w niedostateczności oświaty elementarnéj i w nieuchronném pomnożeniu spraw defraudacyjnych.

Dla dzielniéjszego zaradzenia złemu, wydział sądowniczy wymagałby pomnożenia środków, a przeto i powiększenia funduszów.

Spraw karności przeciwko urzędnikom w obowiązkach swoich wykraczającym, lub władzy nadużywającym, wytoczono 267. Z dwudziestu dziewięciu próśb o ułaskawienie samemu królowi przedstawionych, 24 uzyskały złagodzenie kary. Rad familijnych odbyło się 8319.

Urządzenie hypotek w całém królestwie ukończone jest stosownie do prawa, i służyło za podstawę dla rozwinięcia towarzystwa kredytu publicznego, przez sejm ostatni

ustanowionego, a którego działania, już skutecznie się przyłożyły do zmniejszenia liczby sporów cywilnych. W skutek przedstawionych środków od kommissji rządowéj sprawiedliwości i zatwierdzonych przez namiestnika królewskiego, większa część spraw konkursowych i likwidacyjnych, które się ciągnęły od czasu rządów Austrjackiego i Pruskiego, jest odsądzona: pozostało z nich tylko 18 do załatwienia.

Kassy depozytowe przy trybunałach cywilnych w ciągu ostatnich lat aż do 1829 roku, wydały właścicielom w miarę ich wydowodnienia, około 19 miljonów złotych, tak w gotowiźnie, jak w wartościach ją zastępujących. Zupełne rozrządzenie tych depozytów, zawisło od ostatecznego wykonania konwencji zawartych z dworami Austrjackim i Pruskim.

Z 4486 mass depozytowych, dla różnych przyczyn zaległych, 3983 na mocy postanowienia namiestnika królewskiego, wydanych zostało stronom, lub przeniesionych do skarbu publicznego. Pozostało ich jeszcze 503 do zasądzenia.

Dawne archiwa królestwa polskiego, zawierające dokumenta oraz akta tyczące się prywatnych własności i pochodzenia rodzin krajowych, wymagały baczności rządowéj. W wykonaniu dekretu królewskiego, w téj mierze wydanego, kommissja rządowa sprawiedliwości poleciła zebranie tych archiwów dotąd rozrzuconych po miasteczkach i przeniesienie ich w miejsca dogodne. Województwa Krakowskie, Lubelskie i Płockie już używają korzyści tego rozporządzenia; inne zaś województwa następnie z niego udział mieć będą. Na mocy postanowienia N. Pana, rady wojewódzkie mają sobie polecone wybory kandydatów na sędziów pokoju. Tém zarządzeniem, sprawiedliwość pojednawcza opatrzona jest w dostojnych urzędników wypełniających swe czynności z zadowoleniem współobywateli.

Niedostatek zgodności między różnemi xięgami praw które nas obowiązują, rozwinięcie szczegółów ustawą konstytucyjną przepisane, położenie nasze polityczne, potrzeby miejscowe, istnienie pewnych instytucji, wszystkie te powody razem zebrane i inne, których wyłożenie byłoby nieużyteczne albo niewczesne, zdały się wymagać rozmaitych zmian w naszych kodexach. Deputacja prawodawcza złożona z członków wybranych z obydwóch izb sejmowych i z rady stanu, zajmuje się tą nader ważną pracą.

Projekt do piérwszéj xięgi kodexu cywilnego na posiedzeniu sejmowém 1825 roku, w prawo zamieniony został. Druga xięga tegoż kodexu jest ukończona. Nie będzie jednak przełożona izbom, na teraźniejszém ich zgromadzeniu; dano ją albowiem do rozwagi sądom i znawcom prawnym królestwa, dla zebrania wprzód uwag ich, nad tak stanowczém dziełem i użycia onych, podczas roztrząsania téj xięgi w ogólném zgromadzeniu rady stanu.

Wydział prawa w uniwersytecie Warszawskim ukształcił już znaczną liczbę biegłych kandydatów, którzy teoretycznie usposobieni, a w kilkoletniéj bezpłatnéj aplikacji nabywszy praktycznych wiadomości, przedstawiają szanowny zakład urzędników, do najniższych nawet posad sądownictwa.

W skutek decyzji królewskiéj, kommissja rzadowa sprawiedliwości, nabyła w Warszawie pałac dla stałego w nim bior swoich pomieszczenia. Obszerny gmach wystawiony w Kaliszu, zajęty jest przez władze sądownicze tegoż województwa: Inna budowla wzniesiona w Kielcach, zawiera akta hypoteczne i notarjalne województwa Krakowskiego.

Fundusze roczne przeznaczone na wydział sprawiedliwości, wynosiły około 2,500,000 złotych, z których co rok pozostały oszczędzenia. Rachunkowość żadnych nie ma zaległości.

ADMINISTRACJA WEWNĘTRZNA.

Trzy lata miernych urodzajów, i z tąd wynikłe ztąd, mniéj lub więcéj znaczne, podniesienie ceny, zwłaszcza najszlachetniejszego gatunku zboża, ułatwiło odbyt dawniéj nagromadzonego ziarna, a ożywiając przeto chwilowo, otuchę rolnika, dowiodło mu przynajmniéj, iż znoje jego nie zawsze do pomnożenia tylko trosków służyć mu mają, iż stopniowo wzrastająca ludność, wymagać musi obfitszych żywności, i że rolnictwo zostanie zawsze źródłem ożywiającém wszelkie rodzaje przemysłu.

Urządzenie przytém kredytu publicznego, i zaprowadzenie listów zastawnych, uwolniwszy znaczniejszą część własności ziemiańskich od ciężarów które je obarczały; nadając przez to ruch kapitałom, od długiego czasu bez użytku leżącym, sprawiło dzielną pomoc, która nowym i powszechnym popędem, każdą gałęź gospodarstwa ożywiła.

Lecz tylko klassa właścicieli i dzierżawców wieczystych, czytać i pisać umiejących, widocznie korzystała z tego zbawiennego poruszenia; a lubo słusznie i przyjemnie jest wspomnieć, iż wielu właścicieli ziemiańskich przykłada się do ulepszenia bytu swoich włościan pańszczyźnianych, ci wszakże pozbawieni w ogólności piérwiastkowego oświecenia, zostają aż nadto wystawionymi dotknięciom nędzy i występku, które są nieuchronnym skutkiem ciemnoty.

We wszystkich jednak województwach, chociaż w nierównym stosunku, widok uprawy i zabudowań rolniczych staje się co rok porządniejszym i bardziéj przyjemnym. Rozmnożenie bydła wszelkiego rodzaju, a szczególnie owiec ulepszonych, spiesznie postępuje. Tych liczba jest prawie podwojona, i mało znajduje się włości ziemiańskich dogodnych ich hodowaniu, w którychby nie utrzymywano stosunkowéj ilości merynosów czystych, lub metysów. Ztąd mimo wzrastającéj liczby fabryk sukiennych, bezcenność wełny czuć się daje. Lecz ileż w ostatnich latach, popęd w téj części gospodarstwa wiejskiego, nie przyłożył się do osłodzenia trosków rolnika? Podzielając los wspólny rówiennikom swoim w Europie, nieraz by się był wyrzekł i pracy, i zaufania hojności ziemi, gdyby się nie ujrzał pokrzepionym swéj wełny odbytem do licznych rękodzielni, które za danym przykładem, od rządu powstawały jakby urocznie i ożywiały niejako, zamiany handlowe z cesarstwem Rossyjskiém; za pośrednictwem kupców tego państwa, sukna nasze aż do Chin przenoszących.

Tak więc postęp zakładów przemysłowych, czynnie wspieranych, wznosił miasta, ożywiał stosunki towarzyskie, pomnażał ludność, tworzył kapitały, i zwracał do środka kraju, obieg gotowych pieniędzy, które dawniéj trzeba było oddawać obcym, dla sprowadzenia rozlicznych przedmiotów, już teraz niezbędnéj potrzeby, a jakie dziś w kraju naszym wyrabiane, służą nawet po części do znacznego wywozu za granicę.

Królestwo to, które w 1815 roku zaledwie sto warsztatów pośledniejsze gatunki sukna tkających zawierało, dziś ich posiada przeszło sześć tysięcy, poruszanych wodą lub parą, za pomocą wydoskonalonych machin, w niczém nieustępujących najlepszym zakładom zagranicznym tego rodzaju; i dostarcza co rok przeszło siedm miljonów łokci sukna, we wszystkich kolorach i gatunkach szacowanego. Inne wyroby wełniane, jako to: kaźmiérki, sukienka, flanele, multany, czerkasy, kobierce i t. p. przykładają się także do ruchu handlowego między dwoma narodami jednemu berłu podległemi. W istocie, wełniane te tkanki są poniekąd jedynemi towarami, które królestwo jest w stanie dawać w zamianę licznych przedmiotów z cesarstwa otrzymywanych, jakiemi są wyroby bawełniane, jedwabne, płótna lniane i konopne, żagle, skóry, papiery, kruszce, blachy i narzędzia żelazne; porcelany, fajans, wosk, świece jarzące, oleje, smoła, żywica, ryby, zwierzyna, woły, masło, rozmaite żywności, chmiel, zboże i inne przedmioty, od kilku lat napływające do stolicy naszéj, przy łatwości przewiezienia, jaką nowe drogi nasze podają. Ścisła kontrolla dozoruje te stosunki handlowe, upominające się wszakże o niektóre ułatwienia, któreby równie i wzajemnie były korzystne dla obydwóch krajów.

Chociaż wykonanie wielu z powyższych przedmiotów, już jest także poniekąd zaprowadzone lub rozszerzone w królestwie; jednakże te poczęści nie wystarczają na jego potrzeby; a mnoga ich liczba, będzie zawsze, bądź wyłącznie, bądź obficiéj i po niższych cenach, z cesarstwa wprowadzana.

Ztém wszystkiém dosyć znaczna ilość warsztatów dostarcza już i u nas wyrobów bawełnianych i lnianych; niektóre wielkie przędzalnie w tym rodzaju zaprowadzają się podług najnowszych udoskonaleń. Różne rękodzielnie na prawym brzegu Wisły nawet, chociaż z trudnością i pomimo mnogich przeszkód, wzrastają.

Ostatnia wystawa licznych przedmiotów przemysłu narodowego, dostatecznie poświadczyła jego postępy. Dowodzi ona rozszerzenia potrzeb towarzystwa nakazujących tę użyteczną pracowitość, która jest najpewniejszą rękojmią porządku, spokojności i zalet spółczesnych.

Przemysł i handel dzielnego wsparcia doznały, w skoréj budowie dróg bitych, które już pokrywają przeszło 138 mil, po 15 na stopień. Znaczny ten postęp szczególniéj przypisać należy, sposobom oszczędniejszym od dwóch lat w budowie dróg zaprowadzonym, za pomocą których można było w ciągu zeszłego lata otworzyć dla użytku powszechnego całą drogę od Warszawy aż do Niemna, pomimo wydmów piaszczystych, trzęsawisk i braku materjałów, aż nadto częste trudności przedstawiających na większéj części téj przestrzeni.

Droga z Warszawy do Poznania, ukończona aż do granicy Pruskiéj, wymagała równie trudnych i kosztownych robot, jakiemi także były mosty na rzece Warcie pod Kołem i Koninem.

Liczne i ozdobne budynki wzniesione przy tychże drogach na pomieszkania dla służby, otaczają się sadami drzew owocowych i leśnych.

Tak więc skorzéj niż się spodziéwać można było, pośpiesza to ważne ulepszenie, zespolające już handel zachodu i wschodu nad rzekami Bugiem i Niemnem: wpływ ztąd na postęp przemysłu naszego i wewnętrznego ruchu, jest poświadczony zadziwiającą przemianą okolic temi drogami przerzynanych, i w ostatnich latach tak nagle przyozdobionych.

Mierność myta pobieranego przy rogatkach dróg bitych, handlowi uciążliwości nie przynosi; lecz to myto nie zdołało dotąd pokryć kosztów na ich utrzymywanie, które jeszcze w roku zwyczajnym do 6000 złotych na milę wynoszą.

Drogi poprzeczne starannie są po województwach naprawiane, i ulepszenie ich jest widoczne.

Lubo roboty około czyszczenia rzek, nie były z pośpiechem posuwane, z powodu niedostatecznych funduszów, jakie na ten przedmiot przeznaczyć można było; jednak znaczna ilość tam, ubitych nad Wisłą, za pomocą właścicieli nadbrzeżnych, przyłożyła się do niejakiego zabezpieczenia brzegów i ułatwienia spławu.

Wykaz statystyczny miast i wsi królestwa, z wyszczególnieniem dymów, mieszkańców, ich zatrudnień, sposobu do życia, i innych szczegółów do tego przedmiotu ściągających się, ułożony został w roku 1828. Przy trwającym pokoju i nieocenionych jego dobrodziejstwach, wzmagająca się ludność ogólna wynosiła na początku 1829 roku 4,088,289 głów, nie licząc wojska; pomnożoną więc od 1823 roku, o 383,983 głów została. Ztąd wynikło także więcéj dokładności w rocznych spisach poboru wojskowego i więcéj równości w rozkładzie dostawy rekrutów.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Posiedzenie dnia 29 maja.

Wybrani większością głosów w izbie senatorskiéj.

Do Kommissji skarbowéj. — Xiąże Radziwiłł sen. woj. Kochanowski sen. kaszt. Wodziński s. k.

Do Kommissji praw cywilnych i kryminalnych. Dembowski s. k. Michał hr. Potocki s. k. Rembieliński s. k.

Do Kommissji praw organicznych i administracyjnych. Xiąże Czartoryski sen. woj. Hr. Bniński s. ka. Gliszczyński s. k.

W izbie poselskiéj.

Do Kommissji skarbowéj. Władysław hr. Ostrowski. Stanisław Borzykowski. Stanisław hr. Jezierski. Roman hr. Sołtyk. Alojzy Biernacki. — *Na zastępców.* Kantorbery Tymowski. Józef Swirski. Teofil Morawski. Klemens Witkowski.

Do Kommissji praw cywil. i kryminalnych. Gustaw hr. Małachowski. Franciszek Wołowski. Jan Posturzyński. Konstanty Swidziński. Andrzéj Walchnowski. — *Na zastępców.* Antoni Rembowski. Stanisław Kaczkowski. Felix Gumowski.

Do Kommissji praw organicznych i administrac. Joachim Lelewel. Xawery Czarnocki. Józef Małachowski. Kantorbery Tymowski. Jan Nep. Gliszczyński. — *Na zastępców.* Franciszek Chomentowski. Klemens Witkowski. Jgnacy Dembowski.

W DRUKARNI GAŁĘZOWSKIEGO I KOMP. PRZY ULICY ŻABIEJ Nr. 472.